

La trajectòria de
Joaquim Carbó
serà reconeguda
a la Setmana del
Llibre en Català.
/ QUIM PUIG

JOAQUIM CARBÓ. **Escriptor**

Un autor amb principis

Escriptor de literatura infantil, però també de literatura per a adults, la comissió de la Setmana del Llibre en Català li ha concedit el premi Trajectòria com a reconeixement per haver defensat la cultura i la llengua catalanes

Autor prolífic

XAVIER CORTADELLAS
Mai no ha tornat a igualar les xifres de *La casa sota la sorra* –tres-cents mil exemplars venuts, més de setanta edicions–, però alguns altres llibres infantils seus –*La colla dels deu* o *En Felip Marlot*– han arribat també a unes xifres rècord de reedicions i de vendes. Escriptor de llibres per a nois i noies, però també per a adults, Joaquim Carbó ha publicat més de cent vint llibres i ha venut cap a un milió d'exemplars. Segons lleixo en un full que m'ha preparat expressament, a més d'haver vist com el grup Egos Teatre representava amb èxit *La casa sota*

Joaquim Carbó va néixer a Caldes de Malavella l'any 1932. Es va iniciar en el món dels llibres al final dels anys cinquanta. Entre els seus llibres infantils, destaquen *La casa sota la sorra*, *La colla dels deu* i *En Felip Marlot*. Vinculat a la revista *Cavall Fort*, va formar part del col·lectiu *Ofèlia Dracs* i va participar en la fundació de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, entre altres iniciatives. Ha guanyat el Víctor Català, el Francesc Puig i Llena i el Joan Santamaria, entre altres premis.

la sorra al Teatre Nacional de Catalunya, en els últims dos anys, haurà publicat quatre llibres per a nois i noies i quatre més per a adults, dos dels quals –*Un dia en la vida d'en Felip Marlot* i *Epistolari amb Jordi Arbonès*– encara han de sortir quan el vaig a veure.

–«Han estat els dos anys més prolífics de la meua vida. Els quatre llibres per a nois i noies tenen il·lustradors diferents, els quatre per a adults són de gèneres diferents: *Cadàvers ben triats* són narracions; *Jocs d'infants*, cent contes curts; *Viure amb els ulls*, un llibre de memòries on parlo també del món literari que he conegut; *Epistolari amb Jordi*

Arbonès, un recull de cartes amb aquest traductor barceloní que va anar a viure a l'Argentina cap als anys cinquanta. Em fa por que sigui una mica plom.»

–Per què?

–«Sovint acabàvem parlant de les mateixes coses: d'escriure i d'escriure en català, de les novetats que es publicaven... Ens vam conèixer perquè es va presentar al premi Joan Santamaria i jo era del jurat. Em va agradar molt, però no va guanyar. Quan vaig saber que vivia a l'Argentina, vaig escriure-li una carta. Així va començar la nostra relació.»

–Jordi Arbonès també es va escriure amb Manuel de Pedrolo.

–«Jo l'anava a veure sovint, en Pedrolo. Els meus pares vivien a prop seu, era molt jove, l'anava a veure alguns diumenges a la tarda, que era quan escrivia. Conversàvem, li ensenyava contes meus i em deixava llibres. Segur que li fotia una mica la punyeta.»

–Com el va conèixer?

–«Un Sant Jordi de fa molts anys, vaig anar a la Llibreria Catalònia, encara no es deia la Casa del Libro. El dia del llibre no era com ara. Hi havia en Pedrolo, en Josep Maria Espinàs i la Maria Aurèlia Capmany sols, parlant en un racó. No tenien ningú que els demanés per signar cap llibre. Al'altre cantó, en canvi, hi havia en Tomás Salvador, en Gironella... amb una cua de lectors al davant. Vaig pensar: 'L'any vinent això canviarà.' Vaig anar-hi amb un maletí ple de llibres de tots tres. En Pedrolo em va atendre molt amablement. 'Escrius? Vine'm a veure', em va dir. L'endemà ja hi era. Més tard, em va fer el pròleg de *Solucions provisionals*, la novel·la amb què vaig guanyar el premi Víctor Català l'any 1965.»

–Vostè sempre ha dit que li agradava en Pedrolo. Ara, però, no està gens de moda.

–«Sí, sí. M'agradava. Hauria de rellegir-lo, però. El més fumut és que de tot el que va escriure està

«Jo l'anava a veure sovint, en Pedrolo, conversàvem i m'ensenyava llibres»

«Escrivia per a adults, però després em van proposar escriure per a 'Cavall Fort'»

«Durant anys els escriptors de literatura infantil érem pocs»

«Treballava a La Caixa i tenia un sou segur, i a les tardes escrivia»

quedant només el *Mecanoscrit del segon origen*, que el va fer com un divertiment i que no li agradava.»

–Doncs, què li agradava?

–«El cicle d'*El temps obert*, que era molt ambiciós, potser massa: onze llibres a partir de la Guerra Civil, amb totes les situacions. Era impossible el que hi volia fer. Tenia com a precedent *El millor novel·lista del món*, un conte seu protagonitzat per un escriptor boig que prova de fer aquest cicle i a qui acaben tancant al manicomí. Encomana la bogeria a tothom, metges inclosos. Tots acaben fent la mateixa novel·la a partir de situacions diferents.»

–Potser li passava una mica el mateix que a vostè, que era massa prolífic.

–«Home! Ho era molt més que jo. Cosa que no vol dir que Pedrolo no tingués sentit crític, Mira si en tenia que, quan va desaparèixer la censura, va estripar tres novel·les inèdites que hauria pogut publicar. En parlo a *Viure amb els ulls*. Jo, en tot cas, de novel·les per a nois i noies sí que n'he fet moltes, algunes molt primetes. Per a adults, no tantes. De fet, vaig començar escrivint per a adults, el que va passar és que, quan encara no havia fet gaire res, en Josep Tremoleda ens va convocar a uns quants escriptors al Centre Lleidatà de Barcelona. Érem l'Estanislau Torres, en Carles Macià i em sembla que en Sala-Cornadó. Ens va dir que volien fer el *Cavall Fort* i que a les planes centrals hi posarien un conte. Necessitaven gent que escrivís contes per a nois i noies. M'hi vaig apuntar. No tenia ni idea de com ho havia de fer.»

–Hi havia hagut el *Patufet*.

–«Va morir amb les bombes del 1938. En el *Patufet* tot acabava bé, era allò dels bons i els dolents, una mica ensucrat. El *Cavall Fort*, en canvi, neix a l'època del realisme social. Ho teníem present. Durant uns anys, d'escriptors que féssim literatura infantil n'érem pocs: en Francesc Vallverdú, que em sembla que

va ser el pioner, en Sebastià Sorribas, que va fer *El zoo d'en Pitus*, l'Emili Teixidor... En els primers cinquanta números, vaig publicar 23 contes, cinc dels quals en els cinc primers. Sovint, treia les idees de les notícies dels diaris, És el que va passar amb *El maquinista de Cotaintin*, el primer conte que hi vaig publicar. Era l'any 1961, les màquines de tren encara anaven amb carbó. Resulta que va saltar una guspira i que la roba del maquinista es va començar a cremar. Però, abans d'apagar el foc que el cremava, aquest home va frenar el tren perquè va pensar primer en els passatgers. Era una notícia exemplar.»

–Sempre defensaven una mena d'actitud ètica en els contes.

–«Sí, això evidentment. El nostre lema de *Cavall Fort* era 'Una prova d'amor i de respecte envers els nois i les noies que l'han de llegir'. He mantingut aquesta mateixa actitud en tots els llibres de nois i noies. Hi poden aparèixer individus bandarres o menyspreables, però generalment no acaben bé. En els llibres d'adults, en canvi, faig més aviat al contrari, deixo anar els dimonis, tal com dic, provo d'explicar les coses com les veig. Però als nanos no els pots dir que tot és una merda, també explico les coses com les veig, però miro de no ser depriment. I he evitat un suïcidi literari gràcies a aquesta manera de fer.»

–Expliqui, expliqui.

–«Francesc Miralles estava escrivint un llibre per a nois i noies que es titula *Un haiku per a l'Àlícia*. Va llegir una entrevista que em feien en què deia que en els llibres de nois i noies s'hi valia tot menys induir a la desesperació. Estava decidit que el seu personatge, l'Àlícia, se suïcides. Quan va llegir-ho, va decidir canviar el final.»

–Joan Sales també mantenia una actitud ètica i també canviava llibres.

–«El vaig conèixer bastant. Justament li vaig portar *El carreró*

contra *Còssima*, una novel·la que acabava de fer. Ell em va insinuar de fer-hi uns canvis. Jo era jove, no estava disposat a transigir en gaire res. Li vaig dir que no. Ara em sap una mica de greu, penso que vés a saber què hauria fet. Al cap d'un temps vaig escriure-li una carta on deia que m'editaria el llibre l'editorial Cadí. En Sales tenia un sentit de l'humor especial, em va contestar: 'No hi ha res Cadí'.»

–Tornem a la literatura infantil: no ha anat mantenint aquesta actitud ètica de què parlàvem.

–«No. A partir de Harry Potter s'ha desviat cap al món màgic i les coses impossibles. Jo, més aviat, he decidit fotre-me'n una mica. He fet treballar el detectiu Felip Marlot per a una bruixa i és ell qui, servint-se d'ordinadors i altres mitjans, diu a la bruixa com pot anar resolent un cas.»

–Felip Marlot és un homenatge al Philip Marlowe de Raymond Chandler.

–«Li he manllevat el nom, però els casos no tenen res a veure perquè Felip Marlot no duu pistola i no va a mastegots.»

–Però *Cavall Fort* va bé?

–«Sí, que hi va. No m'ho facis dir exactament, però em sembla que ven vint-i-quatre o vint-i-cinc mil exemplars. Dirigeix la revista Mercè Canela, jo continuo formant part de la redacció. Ja sé que avui hi ha nens o nenes a qui no agrada, però també n'hi ha que el continuen llegint del començament al final, que l'esperen amb il·lusió i que ens envien comentaris i ens contesten enquestes.»

–Per què no és als quioscos, doncs?

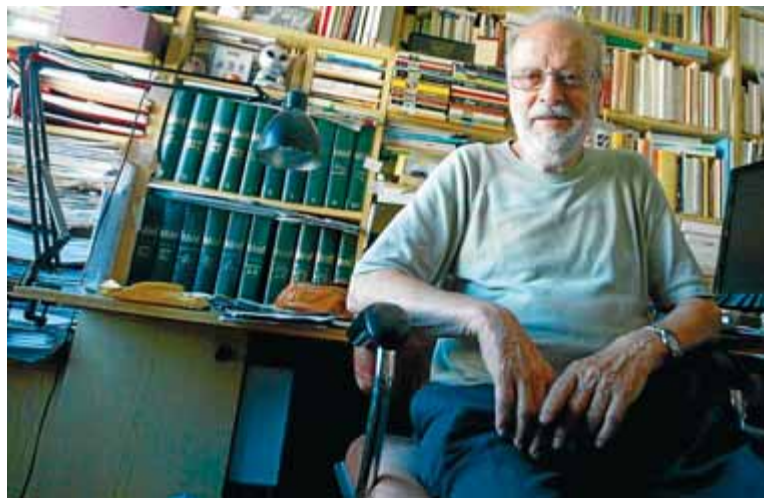
–«És que no seria viable econòmicament. Fa poc que hem canviat de local. En fi, *Cavall Fort* sempre ha pagat als seus col·laboradors: poc, però ha pagat sempre.»

–No hi treballava?

–«Jo he treballat a La Caixa, cosa que m'ha permès poder escriure a les tardes i fer moltes altres activitats: vaig ser el primer

tresorer de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, en l'època de Josep Maria Castellet, i, després, de Josep Maria Llompart. També vaig ser un dels fundadors del grup d'escriptors Ofèlia Dracs, vaig formar part de l'Associació Catalana del Llibre Infantil... No sé d'on treia el temps, perquè, a més a més, anava escrivint. És clar que aquesta meva feina potser no ha acabat d'anar bé per a la meua carrera literària, sobretot en literatura per a adults. Molts altres escriptors passaven problemes econòmics, mentre que jo tenia un sou segur.»

–Va començar, em sembla, amb *Els orangutans*.

Joaquim Carbó, a Barcelona. /QUIM PUIG

–«No, el meu primer llibre va ser *La sortida i l'entrada*, un recull de narracions que va publicar l'editorial Albertí a la Nova Col·lecció Lletres, justament va ser el darrer llibre. Després, *Les arrels*, a la col·lecció Raixa de l'editorial Moll de Mallorca. Amb *Els orangutans* vaig quedar finalista del premi Sant Jordi. El va guanyar la Mercè Rodoreda amb *El carrer de les camèlies*. Però no em puc queixar. No pensava que acabaria dedicant-me a escriure tal com he fet. De mica em mica s'ha convertit gairebé en la part més important de la meua vida. Fa uns dies, al metro, vaig veure una noia que llegia *Cadàvers ben*

Una tertúlia històrica

A L'Or del Rhin, un bar entre la Gran Via i la Rambla de Catalunya, hi havia una tertúlia. En Joaquim Carbó hi anava. «Avui, em sembla que hi ha una oficina de La Caixa», diu. Hi deu quedar l'or. El Rhin i el bar han marxat. Fora d'Estanislau Torres, tampoc tota la gent que anava en aquesta tertúlia hi és: Manuel de Pedrolo, Aurora Bertrana, Avel·lí Artís Gener, Pere Calders, Joaquim Amat-Piniella, que no n'era assidu, i un

triat. No vaig poder aguantar la temptació. Li vaig preguntar si li agradava.»

–I què li va dir?

–«Que sí, que estava bé per llegir al metro. Vulguis o no, hem avançat. La gent de la meua generació vam haver d'aprendre el català com vam poder. Jo era veí de la Maria Novell, que era bibliotecària i filòsofa. Als 13 anys, ja havia escrit a *Sigronet*, una publicació infantil. El món se li havia ensorrat el 1939. El 1964, vaig recomanar que entrés a *Cavall Fort*; deu ser l'època que va escriure més. Una trentena d'articles. També va guanyar el premi Folch i Torres i va escriure un parell d'obres de teatre.»

–El fet és que avui molta gent pensa que els llibres tenen poc futur.

–«Jo diria que no hi ha intermediació entre l'escriptor i el públic. Molts de llibres per a adults no arriben prou als lectors, cosa que no passa o, si més no, no passava tant amb el llibre infantil. Ara, però, els editors de literatura infantil també es queixen. Diuen que les vendes han baixat. No ho sé. Sembla que s'hi miren més.»

–No hi ha gaires autors catalans que hagin venut tants llibres com vostè.

–«Això és degut sobretot a *La casa sota la sorra*. Se n'han fet 84 o 85 edicions. El grup Egos Teatre en va fer una versió l'any 2010. Va ser sensacional. Hi feien sortir en Felip Marlot i coses de les vuit cases més que he fet: *La casa sota el mar, sota la lona, sobre el gel...* A l'última, faig envellir Pere Vidal, que és una mica baliga-balaga, i Henry Balua, que és idealista i negre, íntegre i constructiu. De *La colla dels deu* també se n'ha fet vint-i-cinc edicions. Ara, però, ja no és així. Si puc reeditar un llibre, encara que sigui infantil, ja estic content. Hi ha molta oferta i poc ressò. Massa coses que ens distreuen.»

joveníssim Terenci Moix. «Llàstima que no vaig agafar apunts, no tenia la sensació que fos una cosa històrica. Aurora Bertrana venia a vegades acompanyada de Mireia Xapel·li, que mirava d'introduir-se en l'ambient literari.»